

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Війна, що триває вже три роки, постійно занурює дітей у негативний бік емоційного життя, від чого діапазон їхніх емоцій коливається як маятник: від веселощів і радості, до страхів і суму. У таких випадках важливо звернутися до фахівців, адже напади тривоги, панічних атак у дітей без лікування або професійного психологічного супроводу можуть стати інтенсивнішими, а дитина буде заручником страху і не зможе повноцінно жити і розвиватися.

Це може призвести до різних проблем, таких як стрес, тривога, депресія і багато інших, зокрема, конфліктність, безсоння, погіршення успішності у навчанні. Відтак надмірна тривожність негативно впливає на навчання. В умовах війни та невизначеності діти не можуть сконцентруватися та повноцінно засвоювати нові знання.

Якщо ж дитина вночі не буде спати тривалий час, то зранку вона не зможе сприймати інформацію, а її когнітивні здібності будуть знижені. До цих ознак може додатися вередливість, роздратованість або апатія і розгальмованість. Продуктивність навчання у такому стані нульова, тому дитині обов'язково потрібно дати можливість виспатися. Нормалізація емоційного стану є важливою задачею для психолога задля забезпечення психологічного супроводу дітей під час війни. За три роки війни діти швидше за дорослих адаптувалися до життя в нових умовах. Якщо дитина скаржиться, що їй стало важко вчитися, то треба з'ясувати: коли саме це почалося. Тут даються взнаки наслідки війни, тому зниження успішності та інших показників – це нормальна реакція дитини на ті ненормальні умови, в яких ми опинилися.

Логіка викладу матеріалу передбачає врахування вікової динаміки розвитку дитячої психіки, щоб визначити особливості здійснення психологічного супроводу здобувачів початкової освіти в умовах воєнного часу. Молодий шкільний вік, за переконанням І. Беха, – це «культурно-історична категорія, що фіксує особливості психічного розвитку дитини з позиції досягнення соціальних завдань і змісту освітнього процесу як невід'ємної складової ціннісних пріоритетів певного суспільства» [1, с. 10]. За концепцією Е. Еріксона, у молодшому шкільному віці формуються такі важливі особистісні утворення, як «почуття соціальної і психологічної компетенції», почуття диференціації власних можливостей, виникає найважливіше особистісне новоутворення – внутрішня позиція школяра.

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

У ході реалізації навчальної діяльності формуються вагомі психологічні новоутворення молодшого шкільного віку: «довільність психічних процесів, внутрішній план дій, уміння організовувати навчальну діяльність, рефлексія. Головною особистісною характеристикою здобувачів початкової освіти є прийняття і усвідомлення своєї внутрішньої позиції, що дає підстави вважати цей вік «зрілим дитинством» [2, с. 269]. Саме з урахуванням усіх виокремлених характеристик молодшого шкільного віку стає можливим здійснювати психологічний супровід.

Ще до початку війни в школах України, згідно з Концепцією Нової української школи, розпочалася модернізація фізичного просторово-предметного оточення, програм та методів навчання. Метою реформи Міністерства освіти і науки України була школа, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувалося досі, а й вміння застосовувати їх у житті. Це школа, до якої учні будуть ходити залюбки. Тут «прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не боятися висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння» [3, с. 11]. Реформа нової української школи була розрахована на роки, адже неможливо швидко змінити освітні традиції, що «вросли корінням» у систему освіти України впродовж десятиліть. Війна внесла свої корективи, поставивши на паузу купу проєктів і потужних ідей. Тисячі шкіл по всій Україні зруйновано. Втім, концептуальні засади НУШ, зокрема в контексті психологічного супроводу здобувачів початкової освіти, актуальні в умовах воєнного часу.

Так, рекомендовано впроваджувати профілактичні стратегії формування життєвих навичок, формувати в здобувачів початкової освіти вміння протистояти ризикам, вирішувати конфлікти мирним шляхом, здійснювати комплекс профілактичних заходів, підвищувати резильєнтність. Зокрема, для визначення та поліпшення настрою дітей, можна запропонувати арт-терапевтичні та проєктивні методики, бажано з опорою на графічні та малюнкові техніки. Для боротьби зі стресом – дихальні вправи. Для покращення ментального здоров'я та зниження градусу тривоги молодшим школярам доцільно проводити казкотерапію, різноманітні ігри на розвиток дрібної моторики, нейрокорекцію, сенсорну інтеграцію. Психологічний супровід має ґрунтуватися на довірі, теплому емоційному спілкуванні, підтримці та прийнятті без осуду дитячих страхів, переживань і сумнівів.

Дітям України випали складні випробування. І лише час покаже, що навіть найтяжчі миті мали сенс. Дуже часто ми забуваємо, що найтемніші часи перед світанком, адже коли труднощі множаться і здаються нам непоборними, значить перемога близько!

1. Бех І. Молодший школяр у вікових закономірностях. *Початкова школа*. 2015. №1. С. 10–14.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / ред.: Грищенко Михайло. Київ, 2017. 40 с.

Мошенська Н. В.*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЩОДО РОЗВИТКУ ЖИТТЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ НУШ

Сьогодення українського суспільства характеризується стрімкими змінами всіх соціальних інституцій, що першочергово впливає й на систему освіти. Трансформаційні процеси загальноосвітньої глобалізації та інноваційного розвитку детермінують як навчальну, так і виховну компоненту сучасного освітнього простору. Низка чинників за останні кілька років обумовила необхідність оперативних і суттєвих змін у підходах організації та впровадження виховної роботи у закладах освіти. Це і пандемія Covid-19 та повномасштабне збройне вторгнення РФ, що призвели до вимушеного масового переходу освітнього простору у віртуальний простір, і продовження реалізації глобального освітнього проєкту сучасної України – Нової української школи, і оптимізація мережі закладів освіти різних рівнів, і внутрішні міграційні хвилі здобувачів освіти та педагогічних працівників, й орієнтація загального вектора освіти на євроінтеграцію, інтенсифікація розвитку технологічних галузей, реформування законодавчої бази тощо [1, с. 42-45]. Отже, виховна робота має корелювати та забезпечувати якість освіти та загальну життєву адаптацію здобувачів освіти у суттєво нових умовах та відповідно до оновленого змісту. Тому нові інтегровані підходи до організації процесу виховання учнівської молоді необхідно застосувати вже сьогодні.

Зasadничими підставами сучасного виховання з-поміж інших виділяємо дитиноцентризм та гуманізм взаємодії, холистичний підхід та діалогічність, демократизм та рівність, гендерну чутливість, педагогіку партнерства, єдність навчання, виховання та розвитку з метою проєктування цілісного осучасненого виховного простору, соціально-педагогічної солідарності, спрямованих, перш за все, на розвиток життєвих компетентностей здобувачів освіти.

Закон України «Про освіту» регламентує розвиток життєвих і соціальних навичок з метою повної загальної середньої освіти [3]. Таким чином трансформуються і підходи до моделювання ефективного виховного простору. Головною

*© Мошенська Н. В.